

o molt, en tots dos sentits, d'un cap a l'altre (menys fortament) al llarg de la corba closa, arrodonida.

Cal remetre per a història i documentació al llarg article TROCAR dels meus diccionaris castellans, on es trobaran tota mena de detalls cronològics i de geografia lingüística, tant en les llengües de la Península, com en les de França. Recordaré breument que *trocar* 'baratar' és «voz esencialmente propia del cast. [c. 1330, Arx. de Hita] y el port. [cròniques i poesies de Portugal i de Galícia], aunque también existe desde antiguo en francés [*troquer* 1257, Ss. xv, xvi ---], anglés [*to truck*, princ. S. XIII] y dialectos occitanos [c. 1400, Girona, Baiona, avui gc., agenès, roergat]; de origen inciert: quizá es la misma palabra que el cat. y oc. *trucar* 'golpear, chocar', por el choque o apretón de manos simbólico en el momento de concluir un trato o trueque». La diferència fonètica *u* (cat. *trucar*)/*o* (cast.-port. *trocar*) s'explica fàcilment: *TRUC-CARE amb la *u* davant la geminada *cc* tindria *ü* segons fonètica llatina, però vocal *ü* tancada: d'aquí per una banda cat.-oc. *trucar*; per altra banda cast.-port. *trocar* < ll. vg. TRÜCCARE; allà on el mot perdé el sentit onomatopèic i esdevingué un terme comercial, no actuà la influència onomatopèica, que, en català, retingué la forma *trucar* dins el timbre de *u*.

Amb els anys veig que hauria hagut de ser més afirmatiu: no és «quizá» sinó «muy probablemente»; no és «incierto» sinó «no demostrat del tot»: perquè és difícil de demostrar i perquè hi ha hagut poca col·laboració. Repeteixo alguna cita aclaridora: *Troc* 'barata', diu el *TdF* «dérive probablement de *truc* 'coup, choc', parce qu'on se frappe dans la main, pour conclure un échange». Cf. entre nosaltres: «—Entesos?: em donaràs això i jo et facilito allò: *xoca-law*; cf., a Astúries: «*troca* o *trueca*: el apretón de manos con que se cierra», «*trocar*: apertáse les manos en señal de quedar cierrau el trato, pa ir echar la robla a la tabierna» (Rato, *Vocab. d. las palabras y frases bables*, s. v.). Per a l'especialització de la idea de 'pacte, negoci' en la de 'barata', notem que el cat. *baratar*, el cast. *feriar*, el fr. ant. *barg(u)ignier* eren 'comercial' en general, abans de concretar-se en el sentit del cast. *trocar*, i de l'angl. *to bargain* 'fer barata' (< norm. *bargaignier*=cat. BARGANYAR). I avui en anglès això es diu familiarment *to trade a thing for something*.

La meua exposició fou llavors insuficient en no dir que el corrent havia estat doble: ⇌ ⇌; no vaig parlar més que del corrent →, sense referir-me gaire o gens al corrent ←. També per l'altre costat es va arribar a *trocar*, fr. *troquer*, oc. *trucar* 'baratar', partint de la idea de 'joc', 'joc de mans', 'enganyifa, manífasseig'. Pensem en el to de mots com el cast. CAMBALACHE que ha reunit els sentits de 'canvi, barata' amb el de 'negocis bruts, trampeig' i 'manífasseries'; i pensem que l'alem. *tausch* 'barata, bescanvi, intercanvi' ve de l'arrel de *täuschen* 'enganyar'.

Considerem ara els fets italians: *truccare* es troba allà amb el sentit de «imbrogliare», no sols en Oudin (S. XVII) sinó ja en l'arcaic Tommaso da Faenza, segle XIII. Després tota mena de derivats i aplicacions

particulars, en un sentit o altre pejoratives, expressions dissimulades de coses més o menys deshonestes: *furbesco trucco* «scusa per pigliare il danaro», *truccone* «imbroglione», 'casament' (Fanfani), fins i tot 'alcavot', 'rufià', *furbesco truccante* «ladro», «sonnambula», ant. *trucca* «mendica; puttana» (Oudin). I els moderns *truccare* «dare a oggetti moderni un'aria di vetustà», «acconciare la persona in modo da rappresentare un personaggio in teatro», *truccarsi* i *truccatura* 'acte de disfressar-se així' (a. 1885), *trucco* «macchinismo teatrale» (Ang. Prati).

Però si, fins avui, veiem sobretot italià, també és fr., i no pas menys: «*truc*: "manière d'agir habile, secrète", d'où, dans la langue du théâtre, 'sorte de machine à manœuvrer les décors', 1803 --- se trouve au XIII S., au sens de 'ruse' et au xv S. *faire le trucq* en argot; *trucage* [1872], segons Bloch; el qual hi veu un manlleu de l'oc. *truc* verbal de *trucar* «cogner, battre»; racionalment: puix que, en el sentit material, el mot és occità i no pas francès: on no es coneix en el sentit de 'picar'; i on *TRUCCARE hauria donat *truchier.

Però és que d'això també n'hi ha proves en la filologia de l'occità antic: en dos poemes irònics deguts a Sordel (un d'anònim i pot ser del mateix), que semblen de crítica satírica contra els Vescomtes dels Baus provençals: «lo faduc, / qui mal sembla, del Bauz N'Uc, / e, ses *truc*, / val mens q'om mortz en taüc», «pres fin a N'Audiartz valent / del Bauz (il et el' eissamên...), / d'on cui'sens *trui*'cerz prez s'es enseratz, / en lui'per cui'viu prez d'onor onratz» (on el peu forçat de la rima interna ha obligat a la forta llicència poètica d'usar *trui* en lloc de *truc*, a la manera dels al·lomosinats *pai per pac, esmai per esmac, sui per suc* SUCUS): el sentit en tots dos casos és 'sense engany, sense trampa' (doncs: 'sense truc') (Appel, *PSW* VIII, 507-8, on n'hi ha encara un altre de *sens trui*, en les mateixes condicions).

No massa diferent en un vers del clàssic trobador Gavaudan, on llegim «ieu m'esfors, torn e reverc / vas le joy qu'ieu pus vuell ni serc: / no vol castelh, ciutat ni borc / aquelh joys ni'l *truc* na Borga» (*PSW*, *ibid.*), on el sentit de *truc* no és gaire el que suposa Jeanroy de «heurt au sens obscène»; ni és ben bé el d'«accountance», que li atribuïa Raynouard, encara que tots dos s'hi acostin; però puix que es tracta del «joy d'amors», hi ha amor teòricament ideal i no pas obscè; i com que el subjecte és *aquelh joys*, i tant *truc* com *castelh, ciutat ni borc* estan en cas complement, hem d'interpretar que el que vol aqueix amor és devoció, flama etc.; no pas una paga esplèndida (castell, burg ni ciutat!); ni tampoc els trucs, les mitjaneries, l'alcavoteig de «Dame Borga» (alguna famosa celestina).

Tot això és de c. 1200, més antic, doncs, que enlloc: és segur que la pàtria del *truc* trampós o prestidigitador fou Occitània, i que d'aquí va passar d'una banda a Itàlia (d'on ens degué arribar a nosaltres i per això es deia vulgarment *un trucco* en cat. central); per l'altra al N. de França (on Bloch assenyala ja un cas en el S. XIII de *truc* «astuce», segurament en algun